

DANIŞTAYA YAPILAN SALDIRI

Ülkemizde 138 yıllık geçmişi bulunan Yüksek Yargı, tarihinde ilk defa 17 Mayıs 2006 tarihinde menfur bir saldırıya uğramıştır. Bu saldırıda bir meslektaşımız hayatını kaybetmiş, dört arkadaşımız da yaralanmıştır. Yapılan saldırı, tarihe kara bir sayfa olarak geçmiş, saldırıyı yapanlar ve yaptırıcılar insanlık suçu işlemişlerdir. Bu suçu işleyenler, tarih tarafından affedilmeyecek ve nefretle anılacaklardır. Öte yandan yargı, onları adil şekilde yargılayacak, hak ettikleri cezaları verecektir. Bundan kimse kuşku duymamalıdır.

Bu menfur saldırıyı kınıyor ve lanetliyoruz.

Yüksek mahkemeler tarafından açıklanan 18 Mayıs 2006 tarihli ortak bildiriye vurgulandığı üzere, bu saldırı Türkiye Cumhuriyeti'nin bütünlüğüne, değerlerine, kazanımlarına ve özellikle laiklik niteliğine yöneliktir.

Şu hususu açıkça belirtmek isteriz ki, bu tür terörist saldırılar yargıyı etkilemez. Türk yargısı bugüne kadar olduğu gibi, bundan böyle de Anayasa ve kanunlar doğrultusunda yargılama yaparak, vicdani kanaatlerine göre karar verecektir. Hiçbir terörist eylem, yargıyı inandığı doğrultuda karar vermekten alıkoymaz. Bu hususun herkes tarafından böyle bilinmesi gerekir.

BARİŞ DÜNYASI ÖZLEMİ

İnsanlık, tarih boyunca barışa özlem duymuş ve bu özlemi gerçekleştirilmeye çalışmıştır.

21. Asır, bilim ve bilişim çağı olduğu kadar, insan haklarının da çağıdır. Ancak insan haklarının korunması ve barışın sağlanması için uluslar arası kuruluşlar oluşturulduğu halde, ne dünyada barış sağlanabilmiş, ne de insan hakları ihlalleri önlenebilmiştir.

Bölgemizde ve dünyada savaşlar ve savaş tehditleri sürmekte, temel insan hakları ihlal edilmekte, bilim ve teknikteki gelişmeler, insanlığın geleceği için bir anlamda tehdit oluşturmaktadır.

Terör örgütleri, temel insan haklarını ortadan kaldırmak ve dünyayı yaşanmaz hale getirmek için, acımasız saldırılarda bulunmaktadırlar.

İnsanlığın savaşları ve terörü ortadan kaldırmak için ortak ve samimi çaba göstermesi zorunludur. Bu konuda hem devletlere hem de dünyada yaşayan her bireye, önemli görevler düşmektedir.

Uluslararası barışın sağlanması için silahların susması, hukuka aykırı davranışların son bulması, hukukun üstün değer olarak kabul edilmesi ve bütün devletlerin hukuka saygı göstermesi gerekir. Uluslararası hukuk kurallarına bazı ülkelerin uymadıkları görülmektedir. Oysa uluslararası hukuk kurallarına uymak da hukuk devleti olmanın bir gereğidir.

Savaşan ve terörle yaşayan bir dünya, çağdaş uygarlığın utancı olarak tarihteki yerini alacaktır. İnsanlık her zamankinden daha fazla barışa ve huzura muhtaç durumdadır.

İnanıyor ve diliyoruz ki dünya, savaşı da terörü de sona erdirecektir. **Yüce Atatürk'ün işaret ettiği gibi ; “Yurtta barış, dünyada barış” mutlaka sağlanacaktır.** Gelecek kuşakların adaletin ve barışın egemen olduğu, sevginin, insan hak ve özgürlüklerinin geçerli bulunduğu bir dünyada yaşamalarını umut etmek istiyoruz.

DEVLETİN BÖLÜNMEZ BÜTÜNLÜĞÜ

Anayasa'nın 3. maddesinde belirtildiği üzere **“Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür.”** Anayasa, Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde tek bir devlet öngörmüş olup, bu hükmün değiştirilmesi mümkün değildir.

Türkiye Cumhuriyeti'nin üniter yapısına sahip çıkmak, bu topraklar üzerinde yaşayan herkesin yararınadır. Bu topraklar üzerinde yaşayan hiç kimse, ikinci sınıf yurttaş değildir. Herkes dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Türk Milleti, bu topraklarda binlerce yıldan beri ortak tarih ve ortak kültürün yoğurup şekillendirdiği bir zenginlik

ve sentezle oluşmuştur. Binlerce yıllık ortak kültürü paylaşan yüce milletimiz, parçalanan imparatorluğun küllerinden Türkiye Cumhuriyeti Devletini yaratmıştır. **Yüce Atatürk : “Türkiye Cumhuriyetini kuran Türkiye halkına, Türk Milleti denir.” demiştir.** Anayasa'nın 66/1. maddesinde; “Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı bulunan herkes Türk'tür.” hükmüne yer verilmiştir. Atatürk'ün sözüyle Anayasa hükmünün birbirine uygun olduğu açıkça görülmektedir. **Buradaki “Türk” sözcüğü ayırıcı olmayıp, birleştiricidir ve ülke üzerinde yaşayan tüm bireyleri kucaklamaktadır.**

Türkiye Cumhuriyeti yurttaşı olan her bireyin, hak ve fırsat eşitliği vardır. Etnik ve inanç ayrımı yapılmaksızın her birey, kamuda en üst düzey görevlere gelebilir, her yerde, her türlü ekonomik ve ticari faaliyette bulunabilir. Bu hak ve fırsat eşitliğine karşın, insan hakları ve demokrasi adı altında bir takım ayrıcalıkların talep edilmesi, ulusal birliğimizi bölmeye yönelik ayrılıkçı düşüncelerdir.

1984 yılında başlayan ayrılıkçı terör, kırk bine yakın insanımızın yaşamına ve ülkemizin yirmi iki yıl kaybetmesine neden olmuştur. Terörist faaliyetlerle herhangi bir sonuç elde edilmesi mümkün değildir. Bu tür eylemler, acı ve gözyaşını arttırmaktan başka bir sonuç doğuramaz. Bu nedenle her Türk yurttaşı kendisinin, yakınlarının ve ülkesinin mutluluk ve refahı için, devletine ve devletin niteliklerine sahip çıkmalı, her konuda devletine yardımcı olmalıdır.

Yüce Atatürk'ün ifadesiyle; **“Vatan bir bütündür, parçalanamaz.” Vatanın bölünemeyeceği, parçalanamayacağı ve üniter yapısının değiştirilemeyeceği, herkes tarafından bilinmelidir.**

Türkiye, batılılaşmayı kendisine 1839 yılından beri model olarak seçmiştir. Ülkemizi uygar milletler topluluğundan ayırmak ve ortaçağın karanlıklarına götürmek mümkün değildir. Bölücü ve gerici akımlar, iç ve dış kaynaklardan güç ve destek almaktadırlar. Sömürgeci güçler, ülkemizde etnik ve dinsel ayrımlar yaratarak, ülkemizi bölmeyi ve parçalamayı hedef seçmişlerdir. Onların yönlendirdikleri ve yönettikleri kişiler, aslında maşa olarak kullanıldıklarını bilmelidirler. Bunlara karşı koymak, her kurum ve kuruluş ile basın ve tüm yurttaşların ortak görevi olmalıdır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 17. maddesinde: **“Bu sözleşme hükümlerinden hiçbiri, bir devlete, topluluğa veya kişiye, sözleşmede tanınan hak ve özgürlüklerin yok edilmesine (....) yönelik (....) eylemde bulunma hakkını sağlar biçimde yorumlanamaz.”** hükmüne yer verilmiştir.

1982 Anayasası'nın 14. maddesinde; “Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbiri, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı ve insan haklarına dayanan demokratik ve laik Cumhuriyeti ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılamaz. Anayasa hükümlerinden hiçbiri, Devlete veya kişilere, Anayasayla tanınan temel hak ve hürriyetlerin yok edilmesini veya Anaya-

sada belirtilenden daha geniş şekilde sınırlandırılmasını amaçlayan bir faaliyette bulunmayı mümkün kılacak şekilde yorumlanamaz.” hükmünü içermektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 17. maddesi ile Anayasa'nın 14. maddesinin öngördüğü düzenlemeler, birbirini doğrulamaktadır. Bu hükümlerin, birlikte değerlendirilmesi gerekir.

Demokratik hak ve özgürlükler halkın huzur, refah ve mutluluğu için kullanılmalıdır. Hak ve özgürlükleri kötüye kullanmak, hoşgörü ile karşılanamaz. Demokrasielerde, özgürlükleri yok etme özgürlüğü kimseye tanınmaz. Özgürlükler, devleti yıkma aracı olarak kullanılamazlar.

DEVLETİN NİTELİKLERİ

Anayasa'nın 2. maddesinde devletin nitelikleri; **“...demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devletidir.”** şeklinde açıklanmıştır. Anayasa'nın 4. maddesi uyarınca, bu maddelerin değiştirilmesi olanaksızdır.

Devletin temel niteliği, hukuk devleti olmasıdır. Hukuk devleti; hukukun üstünlüğünü esas alan, eylem ve işlemleri yargı denetimine açık bulunan devlettir. Hukuk devletinde devlet, öncelikle kendi koyduğu kurallara kendisi

uymak zorundadır. Hukuk devleti, kişinin hak ve özgürlüklerini koruyan, insana insan olduğu için değer veren devlettir.

Hukuk devletinde yönetilenler gibi, yönetenler de hukuk kurallarına uymak zorundadır. Hukuk devletinde kuralı yasama organı koyar; bu kurallar meclis, yürütme ve yargı organlarını bağlar. Yürütme kurallara bağlı olarak ülkeyi yönetmeli, yargı da kurallara uygun biçimde yargılama yapmalıdır.

Demokrasi, “halk yönetimi” anlamına gelir. Demokratik yönetim, halkın iradesine dayanan, gücünü halktan alan yönetimdir.

Anayasa’nın 6/1. maddesi uyarınca: “Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir.” Maddenin 2. fıkrasında: “Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır.” hükmüne yer verilmiştir.

Egemenliğin millete ait olduğu tartışmasızdır. Egemenliğin kullanılmasıyla ilgili farklı görüşlerin ileri sürüldüğü görülmektedir. Bu konudaki düşüncelerimizi kısaca açıklamayı gerekli görüyoruz.

1921 ve 1924 anayasaları, kuvvetler birliğine dayanan ve bütün yetkileri mecliste toplayan anayasalardı. Ancak 1961 ve 1982 anayasaları, kuvvetler ayrılığını benimsemişlerdir. Kuvvetler birliğinde egemenlik yasama organı tarafından kullanılırken, kuvvetler ayrılığını öngören anayasalarda, egemenliğin paylaşılarak kullanılması hükme bağlan-

mıştır. Egemenlik yasama, yürütme ve yargı organları arasında paylaştırılmıştır. Buna paralel olarak, Anayasa’nın başlangıç bölümünde: “Kuvvetler ayrımının, Devlet organları arasında üstünlük sıralaması anlamına gelmeyip, belli Devlet yetki ve görevlerinin kullanılmasından ibaret ve bununla sınırlı, medeni bir iş bölümü ve işbirliği olduğu, üstünlüğün ancak Anayasa ve kanunlarda bulunduğu...” vurgulanmıştır.

Anayasa’da yetkilerin bölünmesi, iş bölümü olarak nitelendirilmiş, kuvvetler arasında üstünlük bulunmadığı açıkça ifade edilmiştir. Bunun doğal sonucu olarak, yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır. Bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir surette değiştiremez ve yerine getirilmesini geciktiremezler (Anayasa madde 138/4).

Anayasa’da yasama, yürütme ve yargı organlarının görev ve yetkileri açıkça belirtilmiştir. Genel olarak, bu kuralara uyulduğu gözlenmektedir. Ancak yakın zamanda yapılan meclis araştırmasıyla ilgili görüşlerimizi, kamuoyu ile paylaşmak istiyoruz.

Anayasa’nın 98/3. maddesinde, “**meclis araştırması**” kurumu düzenlenmiştir. Maddede meclis araştırmasının, belli bir konuda bilgi edinilmek için yapılan incelemeden ibaret olduğu vurgulanmıştır. Meclis içtüzüğü’nün 104. maddesinde meclis araştırmasının tanımı yapılmış, 105. maddesinde ise, komisyonun yetkileri ve çalışma esasları düzenlenmiştir. Açıklanan maddeler birlikte değerlendiril-

diğinde, somut adli olayların araştırmaya konu olamayacağı sonucu ortaya çıkar. Zira adli olaylar, doğrudan adli yargıyı ilgilendiren olaylardır. Araştırmaya konu olan olayla ilgili, yerel Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturma yapılmış, şüpheli kişiler hakkında dava açılmış ve bu kişiler mahkemece tutuklanmışlardır. **Meclis araştırma komisyonunun, tutuklu sanıkları cezaevinden getirerek sorgulaması, müşteki ve tanıkları dinlemesi, olay yeri keşfi yapması tamamen adli soruşturma niteliğindedir.**

Yüce meclisin soruşturma yetkisi Anayasa'nın 100. maddesinde düzenlenmiştir. Somut olayın, bu maddede öngörülen Bakanlar Kurulu üyeleri ile ilgisi bulunmamaktadır.

Anılan olayla ilgili araştırma adı altında soruşturma yapılması, Yargıtay tarafından yargısal faaliyet ve yargı yetkisine müdahale olarak değerlendirilmiştir.

LAIKLİK

1924 Anayasası'nın 2. maddesinde Türkiye Devletinin dini, "...dini İslamdır." biçiminde iken, bu ibare 10.04.1928 tarih ve 1222 sayılı Anayasa değişikliği ile yürürlükten kaldırılmış, 05.02.1937 tarih ve 3115 sayılı Anayasa değişikliği ile 2. madde yeniden düzenlenmiş, devletin nitelikleri belirtilmiş ve terim olarak **laiklik**, ilk kez Anayasa'da yerini almıştır.

1924 Anayasası'nda laiklik ile ilgili hiçbir açıklama yer almamaktadır. Buna karşılık 1961 ve 1982 anayasalarında, laiklik ile ilgili kapsamlı düzenlemelere yer verilmiştir.

Anayasa'nın 2. maddesinde devletin laik olduğu belirtilmiş, 4. maddesinde ise bu niteliğin değişmezliği vurgulanmıştır. Ayrıca Anayasa'da laiklik, devletin temel niteliği olarak kabul edilmiştir.

Anayasa laikliğe özel önem ve değer vermiş, bu bağlamda Anayasa'nın "Başlangıç" bölümü ile 2, 4, 6, 10, 14, 15 ve 24. maddelerinde, laiklikle ilgili hükümlere yer verilmiş ise de laikliğin açık tanımı yapılmamıştır.

Anayasa'nın 90/5. maddesi uyarınca, temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası antlaşmalar kanun hükmünde olup, öncelik ve bağlayıcı nitelik taşımaktadır.

Bu nedenle, ülkemizin taraf olduğu milletlerarası bildiri ve sözleşmeler ile Anayasa hükümleri birlikte değerlendirilerek, laiklik ilkesi ile din ve vicdan özgürlüğünün açıklanması zorunlu görülmektedir.

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 18, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 9, Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 18. maddelerinde din ve vicdan özgürlüğü, temel insan hakları arasında kabul edilmiştir. Anayasa'nın 24. maddesinde de din ve vicdan özgürlüğü, temel insan hakkı olarak düzenlenmiştir.

Anayasa'nın "Başlangıç" bölümünün 5. fıkrasında, **"...laiklik ilkesinin gereği kutsal din duygularının, Dev-**

let işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılmayacağı...” hükmüne yer verilmiştir. Burada açıkça dinin, devlet işlerinde ve politikada etken olamayacağı vurgulanmıştır. Bunun karşıt kavramı olarak da, devlet dine müdahale edemez ve din kurallarını belirleyemez.

Anayasa'nın 6. maddesinde: “Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir.” hükmü yer almaktadır. Bu hüküm iktidarın kaynağının millet, milli (beşeri) irade olduğunu göstermektedir.

Anayasa'nın 10. maddesine göre; “Herkes,.....felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.”

Anayasa'nın 24. maddesinde, milletlerarası bildirge ve sözleşmelere paralel düzenlemeler yapılarak, din ve vicdan özgürlüğü teminat altına alınmıştır. Anayasa'nın 14/1. maddesinde, din ve vicdan özgürlüğünün, devletin laiklik ilkesini ortadan kaldırmayı amaçlayan faaliyetler biçiminde kullanılmayacağı da hükme bağlanmıştır. **Ayrıca, Anayasa'nın 15/1. maddesinde, olağanüstü hallerde temel hak ve özgürlüklerin durdurulması öngörüldüğü halde, anılan maddenin 2. fıkrasında olağanüstü durumlarda dahi, din ve vicdan özgürlüğünün kısıtlanamayacağı ilkesi kabul edilmiştir.**

Laiklik dinin devlet işlerine, devletin ise din işlerine karışmaması, her ikisinin birbirinden ayrılması anlamına gelir. Laikliğin bu tanımı iki ögeyi içermektedir.

Bu öğelerden birincisi siyasaldır. Laik devlette yöneticiler dini, din adamları da devleti yönetemezler. Her ikisinin görevi, işlevi, amaç ve alanı farklıdır. Laik devlet, bütün dinlere ve mezheplere aynı uzaklıktadır. Laik devlette kişiler, vicdanlarıyla baş başa bırakılmıştır. Laik devlette devlet düzeni, hukuk ve eğitim; akla, bilime ve çağdaş dünyadaki gelişmelere paralel olarak biçimlendirilir.

Laikliğin ikinci ögesi kişilerin iç dünyası ile ilgili olup, kişilerin din ve vicdan özgürlüğünün teminat altına alınmasıdır.

Herkes vicdan, dini inanç ve kanaat özgürlüğüne sahiptir. Bu kuralın doğal sonucu olarak hiç kimse ibadete, dini ayin ve törenlere katılmaya, dini inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz, dini inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz. Ayrıca hiç kimse, devlet düzenini kısmen de olsa din kurallarına dayandırma amacı güdememez ve din duygularını kötüye kullanamaz.

Din ve inanç gerçek kişilere özgüdür. Dinin, kişilerin vicdanlarında saygın bir yeri vardır. İnsandan başka hiçbir varlığın dini yoktur. Ne insanlar tarafından oluşturulan kurum ve kuruluşların, ne de tüzel kişiliği olan devletin dini olamaz. Devletin laik olması ilkesini benimseyenleri, dinsiz olarak suçlamak ne kadar yanlış ise, Cumhuriyete, Atatürk ilkelerine bağlı olan ve dinin gereklerini de yerine getiren kişileri, çeşitli sıfatlarla suçlamak da bir o kadar yanlıştır. Bu tür yaklaşım ve değerlendirmelerin ülke bütünlüğüne, birlik ve beraberliğine zarar verdiği ve kutuplaşmaya neden olduğu, gözden uzak tutulmalıdır.

Laiklik ilkesinin milli birlik ve beraberliğin, uzlaşma ve toplumsal barışın temel unsuru olduğu bilinmelidir.

Laikliğin koruyucusu yargıdır, Yargıtay'dır. Aklın ve bilimin ışığı altında, ülkemizi çağdaş ülkeler düzeyine çıkarmak, her bireyin hedefi ve özlemi olmalıdır.

GÖRÜLMEKTE OLAN DAVALARI **ETKİLEME GİRİŞİMLERİ**

Anayasa'nın 138/1. maddesi gereğince: "Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdani kanaatlerine göre hüküm verirler." Anayasa koyucu, hâkimlerin her türlü etki, baskı, yönlendirme, teşvik, tehdit ve telkin dışında kalarak hüküm vermelerini öngörmüş, bu sonucu sağlamak için Anayasa'da ve kanunlarda hükümler koymuştur. Bu hükümlere karşın, yargıyı etkileme girişimlerinin doğrudan ve dolaylı biçimde sürdüğü görülmektedir.

Anayasa ve kanunlar, Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle uygulanır ve getirilen hükümlerin, tüm yurttaşlar tarafından bilindiği kabul edilir. Kanunları bilmemek mazeret sayılmaz (5237 sayılı TCK, madde 4/1). Ancak biz, bu konudaki hükümleri açıklayarak bilgileri tazelemek istiyoruz.

a) 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Madde 138/2, 3:

"Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.

Görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz."

b) 2709 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Madde 38/4:

"Suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar, kimse suçlu sayılamaz."

c) 5187 sayılı Basın Kanunu, Madde 19:

Yargıyı Etkileme : "Hazırlık soruşturmasının başlamasından takipsizlik kararı verilmesine veya kamu davasının açılmasına kadar geçen süre içerisinde, Cumhuriyet savcısı, hakim veya mahkeme işlemlerinin ve soruşturma ile ilgili diğer belgelerin içeriğini yayımlayan kimse, ikimilyar liradan ellimilyar liraya kadar adli para cezasıyla cezalandırılır....."

Görülmekte olan bir dava kesin kararla sonuçlanıncaya kadar, bu dava ile ilgili hakim veya mahkeme işlemleri hakkında mütalaa yayımlayan kişiler hakkında da birinci fıkrada yer alan cezalar uygulanır."

d) 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, Madde 277:

Yargı Görevi Yapanı Etkileme : “Bir davanın taraflarından birinin veya bir kaçının veya sanıkların veya davaya katılanların, mağdurların leh veya aleyhinde, yargı görevi yapanlara emir veren veya baskı yapan veya nüfuz icra eden veya her ne suretle olursa olsun adı geçenleri hukuka aykırı olarak etkilemeye teşebbüs eden kimseye iki yıldan dört yıla kadar hapis cezası verilir. Teşebbüs iltimas derecesini geçmediği takdirde verilecek ceza altı aydan iki yıla kadardır.”

e) 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, Madde 288:

Adil Yargılamayı Etkilemeye Teşebbüs : “Bir olayla ilgili olarak başlatılan soruşturma veya kovuşturma kesin hükümle sonuçlanıncaya kadar savcı, hâkim, mahkeme, bilirkişi veya tanıkları etkilemek amacıyla alenen sözlü veya yazılı beyanda bulunan kişi, altı aydan üç yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır.”

f) 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, Madde 128:

İddia Ve Savunma Dokunulmazlığı : “Yargı mercileri veya idarî makamlar nezdinde yapılan yazılı veya sözlü başvuru, iddia ve savunmalar kapsamında, kişilerle ilgili olarak somut isnatlarda ya da olumsuz değerlendirmelerde bulunulması hâlinde, ceza verilmez. Ancak, bunun için isnat ve değerlendirmelerin, gerçek ve somut vakıalara dayanması ve uyumsuzlukla bağlantılı olması gerekir.” biçimindedir.

Adil yargılanma hakkı, temel insan hakkıdır (Anayasa madde 36). Anayasa ve kanunlarda yer alan bu hükümler, adil yargılanma hakkını sağlamak için konulmuşlardır. Bu kurallara tüm yurttaşların ve özellikle politikacıların, bilim adamlarının, basın mensuplarının ve sivil toplum kuruluşlarının saygı göstermeleri ve uymaları gerekir. Bu kuralları Anayasa'nın 26. maddesinde hükme bağlanan, düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğü ile çatışır görmek ve göstermek doğru değildir.

Bir hukuk devletinde yargı kararlarının eleştirilmesini ve değerlendirilmesini, doğru ve gerekli görüyoruz. Ancak yargı kararının eleştirilmesi için tek şart, **kararın biçimsel olarak kesinleşmesidir**. Bir başka anlatımla, **o kararla ilgili olağan kanun yolları (itiraz, istinaf, temyiz, karar düzeltme) tükenmiş olmalıdır**. **Yargısal süreç devam ederken, yargı kararları ile ilgili değerlendirme ve eleştiri yapılması, yargıyı etkilemeye teşebbüs niteliğindedir**.

Ayrık durumlar hariç olmak üzere, kural olarak her davada iki taraf vardır. Yargılanan taraflardan biri lehine yapılan yorum ve değerlendirmenin diğer tarafın aleyhine, aleyhte yapılan eleştiri ve değerlendirmenin ise diğer tarafın lehine olduğu bilinmelidir. İki taraf için de adil yargılanma hakkı söz konusu olduğuna göre, şüphesiz bu tür davranışlar, adil yargılanma hakkını ihlal eder.

Özellikle ceza davalarında beraati zimmet asıldır. Bir başka anlatımla, kişi mahkûm oluncaya kadar masumdur.

Buna hukukta, “suçsuzluk (masumiyet) karinesi” denilir. Anayasamız, suçluluğu hükmen sabit oluncaya kadar kişinin, suçlu olarak nitelendirilemeyeceğini hükme bağlamıştır (Anayasa madde 38/4). Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6/2. maddesi ise: “Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar suçsuz sayılır” şeklindedir.

Görüldüğü gibi Anayasa’nın 38/4. maddesi ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi’nin 6/2. maddesi aynı niteliktedir.

Bu nedenle Ceza Muhakemesi Kanunu’na göre, hakkında suç isnadı olan ve soruşturma yapılan kişiye “şüpheli”, iddianame ile mahkemeye dava açılan kişiye “sanık”, yargılama sonucu hakkındaki ceza kararı kesinleşen kişiye “hükümlü” veya “mahkûm” denilmektedir. Hükümlü kişiler hakkında, her türlü bilimsel ve hukuki eleştiri ile değerlendirmeler yapılabilir. **Ancak, şüpheli ve yargılama süreci devam eden sanıklar hakkında eleştiri ve değerlendirmelerde bulunmak, yayınlar yapmak “yargısız infaz” niteliğindedir.**

Bu durum ayrıca, kişilerin masumiyeti kuralının ve adil yargılanma hakkının ihlalidir.

Yargılama süreci sonucunda kişinin beraat etmesi halinde, onun hakkında toplum tarafından verilen yanlış mahkûmiyet kararı nasıl silinecektir? Kesin hükümden önce yapılan değerlendirme ve eleştirilerin olumsuz sonuçları, göz ardı edilmemelidir.

Az önce açıklanan kurallar, savunma hakkına hiçbir kısıtlama getirmemektedir. Anayasa’nın 36 ncı ve Türk Ceza Kanunu’nun 128 inci maddeleri uyarınca sanıklar ve vekilleri, meşru yollardan faydalanarak her türlü savunma hakkına sahiptirler. Anayasanın 36 ncı maddesine Türk Ceza Kanunu’nun 128 inci maddesi ile açıklık getirilmiştir.

Yerel mahkeme kararları ile ilgili temyiz süreci devam ederken, bu kararlarla ilgili lehte ve aleyhte yayınlar yapıldığı bilinmektedir. Bu tür yayınlar da adil yargılanma hakkının ihlali olarak görülmektedir. Yerel mahkeme kararına karşı temyiz yolunun öngörülmesi, yerel mahkemelerin hata yapabileceği; yüksek mahkeme kararlarına karşı karar düzeltme yolunun kabul edilmiş olması ise, yüksek mahkemelerin de hata yapabileceğinin kabulü anlamındadır.

Kesinleşen yargı kararları eleştirilmelidir. Kesinleşen kararların eleştirilmesini ve değerlendirilmesini doğal görüyoruz. Ancak eleştirilerin öznel değil nesnel olması, önyargı ve duygusallıktan uzak, bilimsel ve hukuki olması, belli ve başka bir amaç ve sonucu elde etmeye yönelik olmaması gerekir. Eleştiri ve değerlendirmeler, karara ve kararda açıklanan gerekçelere yönelik olmalıdır. Karar yerine karar verenlerin eleştirilmesini, karar verenlerin kimliklerinin açıklanmasını, kişilikleri ile ilgili yayınlar yapılmasını, hâkimlerin yıpratılmasını ve hedef haline getirilmesini doğru bulmadığımızı ve kınadığımızı belirtmek istiyoruz.

Genel olarak kişiler, kurumlar, basın ve sivil toplum örgütleri, lehlerine çıkan kararları övmekte, kararı ve karar

verenleri alkışlamakta, aleyhte verilen kararları ise, tutarsız bir şekilde ve acımasızca eleştirmekte, bu kararları yok saymaktadırlar. Hukukun temel kuralı, hiç kimsenin kendi davasında hâkim olamayacağı ve kendisi ile ilgili konuda tarafsız hüküm veremeyeceğidir.

Kesinleşen yargı kararlarına herkes uymak zorundadır. Kesinleşen karar eleştirilebilir, fakat yok sayılamaz. Kesinleşen yargı kararlarının bir görüşe göre yanlış olması, onların uygulanmamasını gerektirmez. Kesinleşen yargı kararlarının eleştirilmesi, o kararların infazına engel oluşturmaz.

Adalet dağıtan hâkimlerin de insan oldukları ve onların da hata yapabilecekleri kabul edilmelidir. Hâkimlerin hatalarının yargısal süreç içinde olağan ve olağanüstü kanun yollarına gidilerek düzeltilbileceği, toplum tarafından bilinmelidir.

HÂKİM BAĞIMSIZLIĞI-TARAFSIZLIĞI, HÂKİM TEMİNATI VE HÂKİMLERİN NİTELİKLERİ

Adalet, Devletin temelidir. Bu özdeyiş, yaşanan gerçeği ifade etmektedir. Tarih boyunca adil bir yönetim sergileyen devletler, uzun süre yaşamışlardır. Adaletten uzaklaşan zorba yönetimlerin ömrü ise uzun olmamıştır. Adaletin güçlü olduğu yerde, Devlet de güçlüdür. Adaletin güçlü olması ise, adalet dağıtanların bağımsız ve teminatlı olması ile mümkündür.

Anayasamızın 9, 138, 139 ve 140. maddelerinde hâkim bağımsızlığı ve teminatı ile ilgili düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 10, Kişisel ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin 14 ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddelerinde, adil yargılanma hakkının güvencesi olarak, hâkimlerin bağımsız ve tarafsız olmaları öngörülmüştür.

Hâkim teminatı, hâkim bağımsızlığını sağlayan bir araçtır. Teminatı olmayan bir hâkimin, bağımsız olması mümkün değildir.

Hâkim bağımsızlığı ve teminatı özel önemi nedeniyle Anayasa'da kapsamlı bir şekilde düzenlendiği gibi, uluslar arası bildirge ve sözleşmelerde de yer almıştır. Bu husus, hâkim bağımsızlığı ve teminatının insan hakları ve hukuk devleti yönünden ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Hâkim bağımsızlığı ve teminatı, adalet dağıtanlar için bir ayrıcalık olmayıp adil yargılanma hakkının bir gereği ve güvencesidir. Toplumda güven ve huzur ile sosyal barışın sağlanması ancak bağımsız yargının varlığıyla mümkündür. Bağımsız olmayan yargının tarafsız, adil ve sağlıklı kararlar alması beklenemez. Bu nedenlerle hâkim bağımsızlığı ve teminatının, başka bazı kamu görevlilerine sağlanan özel yargılama usulleriyle karıştırılmaması ve karşılaştırılmaması gerekir.

Hâkim bağımsızlığı ve teminatı; hâkimleri her türlü dış baskı, tehdit, teşvik, tavsiye, telkin ve yönlendirmeye karşı koruma sağlayan güvencelerdir. Bu güvenceler, hukuk dev-

leti olmanın olmazsa olmaz şartıdır. Bağımsız, tarafsız, adil ve hızlı işleyen bir yargı, devletin ve bireylerin temel teminatıdır.

Adil yargılama için, hâkimlerin dış baskıya karşı korunmaları yeterli olmayıp, bu yönde hâkimlere de çok önemli görev ve yükümlülükler düşmekte, hâkimlerin bazı özel niteliklere sahip olmaları zorunlu bulunmaktadır. Hâkimler tarafından bilinen ve uygulanan bu hususların bazıılarını belirtmek ve bilgileri tazelemek istiyorum:

– Hâkimler yargılama yaparken, ceza ve hukuk muhakemeleri kanunlarını tarafsız olarak uygulamalı ve taraflara karşı eşit mesafede olmalıdır. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin kararlarında vurgulandığı gibi “silahların eşitliği” ilkesine titizlikle uyulmalıdır.

– Hâkimler taraflardan birine sempati veya antipati duymamalıdır. Taraflardan birine sevgi veya düşmanlık besleyen hâkim, adalet dağıtamaz. Merhametle de adalet dağıtılamaz. Hâkimler merhametli değil, insafli, ölçülü ve duygusallıktan uzak olmalıdır. Adaletle duygusallık bağdaştırılamaz.

– Adalet dağıtanlar adalet dağıtırken siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve etnik ayırımı yapmaksızın yargılama yapmalıdır. Hâkimler de insandır ve toplumun içinde yaşamaktadır. Hâkimlerin bu nedenle siyasal görüş ve tercihlerinin olması doğaldır. Ancak hâkimler, siyasal düşüncelerinin etkisiyle karar veremezler ve siyasal düşünce-

lerini kararlarına yansıtamazlar. Hâkimlerin siyasallaşması, siyasallaştırılmak istenmesi ve siyasete konu yapılması yanlıştır.

– Adalet dağıtmak çok zor ve fikir çilesini gerektiren bir iştir. Durağan ve soyut hukuk kurallarını, değişen ve gelişen toplumsal ve kişisel somut olaylara uygulamak, engin hukuk bilgisini ve donanımını gerektirir. Bu nedenle hâkimler sürekli olarak kendilerini yenilemeli, özgür düşünceye açık olmalıdırlar.

– **Hâkimler yargılayan, ancak yargılarken yargılanan kişilerdir. Her kararla birlikte tarafların, vekillerinin ve kamuoyunun da kendilerini yargıladığı bilinmelidir.**

– Hâkimlerin dürüst ve namuslu olmaları, övünç nedeni değildir. Kişilerin ve özellikle hâkimlerin, dürüst ve namuslu olmaları asıldır. İyi bir hâkimin hukuk bilgisiyle donanımlı, genel kültüre sahip, anlayışı ve kavrayışı yüksek, tarafsız, güvenilir, adil, davranışlarında ölçülü, dengeli, tutarlı, ön yargısız, onurlu ve vakarlı olması gerekir.

– Hâkimin dürüst olması yeterli değildir. Hâkim aynı zamanda dürüst görüntü vermek zorundadır. Dürüst görüntü sergilemeyen hâkimin, kamuoyunun tartışmasına açık olduğu unutulmamalıdır. **Dürüst görüntü vermek, dürüstlüğü ve tarafsızlığın gerektirdiği biçimde davranmak demektir.**

YARGISAL KONULAR VE SORUNLAR

– Yargının hızlı, adil ve etkin işlemesi, topluma güven vermesi gerekir. Ne var ki yargının hızlı işlemediği, yargılamanın uzadığı, bu konuda toplumda sızlanmaların olduğu, geciken adaletin bizatihi adaletsizlik doğurduğu bilinen bir olgudur.

Genel olarak davaların uzamasından mahkemeler ve hâkimler suçlanmaktadır. Gecikmelerde mahkemelerin ve hâkimlerin rolü yadsınamaz. Ancak davaların gecikmesinde tek etken hâkimler değildir. Konunun ayrıntılarına girmek, bu konuşmanın kapsamını aşar. Fakat satırbaşlarıyla gecikmeye neden olan etkenleri vurgulamak ve bazı ülkelerdeki mahkemelerin iş yükü ile ülkemizdeki durumu karşılaştırmalı olarak açıklamak istiyoruz.

Davaların uzamasına neden olan etkenler:

1. Mahkeme ve hâkim sayısının az, dava sayısının çok olması,
2. Bazı hâkimlerin duruşmalara hazırlıksız çıkması,
3. Bazı hâkimlerin ağır iş yükünü taşıyamaması, iş yükü nedeniyle kendilerini yenileyememesi,
4. Davanın uzamasında yararı olan taraf ve vekillerinin, bu amaca yönelik olarak usul hükümlerini zorlaması,

5. Yurttaşların tanıklık yapmayı görev olarak kabul etmesi, tanıklıktan kaçınılması,
6. Bilirkişilerin, bilirkişilikle görevli kurumların hızlı çalışmaması, mahkemeye sunulan bilirkişi raporlarının genelde çelişkili olması,
7. Tebligatların, Tebligat Kanunu'nun ve Tüzüğü'nün hükümlerine göre usulüne uygun olarak ve zamanında yapılmaması,
8. Kamu kurum ve kuruluşlarından çabuk ve eksiksiz bilgi alınamaması,
9. Güvenlik güçlerinin adli kolluk ile ilgili işleri, ek ve ikincil iş olarak görmesidir.

Yargının sayısal gerçekleri aşağıda kısaca gösterilmiştir:

2005 yılı sonu itibariyle hukuk mahkemelerinde toplam 2.180.305 dava gelmiş, yıl içinde 1.422.745'i karara çıkmıştır. Yine aynı yıl, ceza mahkemelerine 2.673.374 dava açılmış, 1.622.748 dava sonuçlandırılmıştır.

2005 yılı içinde adli yargıda açılan ve gelen toplam dava sayısı 4.853.679, karara çıkan dava sayısı ise 3.045.493'dür.

Her 20.000 kişiye Avusturya'da 4.3, Almanya'da 5.1, İtalya'da 2.3, İsveç'te 3.8, Rusya Federasyonu'nda 2.4 hâkim düştüğü halde, ülkemizde 1.5 hâkim düşmektedir. Dava sayısına oranla hâkim miktarımız ise daha da azdır.

Yargı ile ilgili kamu harcamalarında kişi başına Avusturya'da 69.63, Almanya'da 53.15, Fransa'da 28.35, Belçika'da 64.41, Rusya'da 4.62 ve ülkemizde 3.66 euro düştüğü görülmektedir.

2005 yılında Yargıtay'a toplam olarak devirlerle birlikte 774.477 dava dosyası intikal etmiş, bunun 518.881'i karara çıkarılmış, 205.596 dava dosyası 2006 yılına devredilmiştir.

Adli yargıda açılan dava sayısının fazla, buna karşılık hâkim ve yargı personelinin az ve yargıya ayrılmış kaynağın yetersiz olduğu belirlenmiştir.

Yargının hızlı işleyebilmesi için, öncelikle hâkim ve mahkeme sayısı artırılmalı, mahkemelerin iş yükü azaltılmalıdır. Ayrıca bu konuda yargı mensuplarına, kamu kurum ve kuruluşları ile bireylere görevler düşmektedir.

– 6 Eylül 2005 tarihli Adli Yıl Açılış Konuşması'nda, yargı ile ilgili Anayasa değişiklikleri konusunda ayrıntılı öneride bulunmuştuk. Geçen bir yıl içinde bu isteklerin hiçbiri yerine getirilmemiştir. Aynı dileklerimizi tekrar ediyoruz. Görüşlerimizi aynen koruduğumuzu belirtiyor, dilek ve isteklerimizin yasalaşmasını bekliyoruz.

– Bölge adliye mahkemelerine ilişkin kanun, 01.06.2005 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Aynı tarihte Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun ve Kabahatler Kanunu da yürürlüğe girmiş bulunmaktadır. Kişi hak ve özgür-

lükleri ile ilgili bu kanunlara ilişkin uygulamaların tutarlı hale gelmesi ve alt yapısının oluşturulması için, bölge adliye mahkemelerinin kuruluşunun 01.06.2010 tarihine ertelenmesi gerektiğini düşünüyoruz.

– **Yüce Atatürk'ün yaptığı devrimlerden en önemlisi, hukuk devrimidir.** Türk Milleti, çağdaş batı hukukunu benimsemiş ve geliştirmiştir. Bu nedenle temel kanunlar değiştirilmiş ve değiştirilmektedir. Toplumun gelişmesi, kanunların yenilenmesini zorunlu kılmaktadır. Ancak yenilenen temel kanunlar, yargıya ek yük getirmektedir.

– 1961 Anayasası'nın 134/1 ve 1982 Anayasası'nın 140/3. maddelerinde:

“Hâkimler ve savcılar aylık ve ödeneklerinin, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı hükümlerine göre kanunla düzenlenmesi” öngörülmüştür. Anayasanın bu emredici hükmü, ancak 45 yıl sonra 29.06.2006 gün ve 5536 sayılı Kanunla gerçekleştirilmiş bulunmaktadır. Yapılan bu düzenleme reform niteliğinde olup, hâkimler ve savcılar aylık ve ödenek yönünden teminata kavuşturulmuştur. Bu Kanunun yapılmasında emeği geçenlere, Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ne, Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne yargı adına teşekkür ediyoruz.

Yargı çalışanlarının aylıkları çok düşük düzeyde olup, çalışanlar geçim sıkıntısı çekmektedirler. Bu nedenle yargı çalışanlarının mali durumlarının da en kısa zamanda iyileştirilmesini diliyoruz.

– Genel olarak adalet dağıtılan binaların yetersiz ve el-verişsiz olduğu ülkemizin bir gerçeğidir. Ne var ki son yıllarda Adalet Bakanlığı tarafından bu konuya ağırlık verildiği, özgün Türk mimarisine uygun olarak görkemli adalet saraylarının yapıldığı ve yapılmakta olduğu bilinmektedir. Bu sürecin hızlandırılarak sürdürülmesini diliyor, adalet binalarının planlanmasında ve yapımında görev üstlenen ve emeği geçen herkesi kutluyoruz.

138 yıldır Yargıtay, ülkemize adalet dağıtmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti sonsuza kadar varlığını sürdürecektir, Yargıtay da adalet dağıtma işlevini, sonsuza kadar milletin hizmetine sunacaktır. Bir kez daha yeni adli yılın, ülkemize ve dünyaya adalet, barış ve mutluluklar getirmesini diliyor, adalet görevlilerini yürekten kutluyor, hepinize sevgiler ve saygılar sunuyorum...

Osman ARSLAN
Yargıtay Birinci Başkanı

